

Jolka Milič

KO ME TRAPI NESPEČNOST...

Ko ne morem (za)spati, namesto da štejem ovčke ali premišlujem na ničevost svojih živih dni, prižgem svetilko na nočni omarici, si nataknem naočnike in sežem po knjigi. No, včeraj sem se prav ojunačila in si na kolena položila debeli Mihelačev misal alias *antologijo slovenske poezije* in ponovno, le bolj zbrano, prebrala uvodno besedo izpod peresa Petra Kolška, enega od urednikov *Sončnic poldneva*. Na sedmi strani, proti koncu, sem naletela na to trditev: »Kot zadnje vprašanje v tem sklopu le velja omeniti sicer samo po sebi jasno stališče, da sodijo med ‚sončnice‘ tudi besedila tistih pesnikov, ki so bili doslej iz kakršnihkoli zadržkov zunajliterarne narave locirani na senčni ali celo nevidni del vrta slovenske poezije. Tako je to prva *antologija slovenskega pesništva*, v kateri hkrati sodelujejo pesniki, kot so Vladimir Truhlar, Ivan Hribovšek in Vinko Beličič. Da v tem izboru ni pesniških imen iz prekomorske emigracije, gre pripisati zgolj omenjenim kriterijem.« (Podčrtala Miličeva. »Omenjeni kriteriji« pa so kriteriji kvalitete.)

Najprej zalučam pesnikom »prekomorske emigracije« grajo in izziv. Kako je mogoče, da vsi skupaj – kolikor vas je – ali vsak posebej, ne zmorete tako signifikativnih in enkratnih antologijskih pesmi, kot je recimo tale (stran 634)?

TRAVNIK, KRAVE

Samo za trenutek
sem bil nepozoren.
Travnik sem zamenjal
za ribnik.

Koliko krav je utonilo!

(Da se ta tragedija ne bi še kdaj ponovila, svetujem živinorejcem, naj pošljejo krave odslej na plavalni tečaj!). Prekomorskim pesniškim brigadam pa prijateljski nasvet: Nasvidenje prihodnje leto v Sloveniji na kakšnem pesniškem tečaju ali poletni šoli ustvarjalnega pisanja!

Zdaj pa se povrnimo k pesniški trojici: Truhlar, Hribovšek, Beličič.

Sem prav prebrala in prepisala? Prav! Potem, javno vprašam, komu na čast in čemu Kolšek klati neumnosti, da gre za prvo antologijo slovenskega pesništva, v kateri hkrati sodelujejo pesniki, kot so zgoraj omenjeni? Pa kaj ni *Živega Orfeja* niti odprl, kaj še, da bi s pogledom obliznil vse navzoče pesnike in si vsaj en gros ustvaril sliko, koga je doletela nezaslišana sreča, da je... not prišel? Ali ga je

konzultiral le do 553. strani, to je do Cvetka Golarja, preostale pesnike od Alojza Gradnika do Vladimira Gajška pa pustil kolegu Dragu Bajtu? Vsaj kazalo bi si dokonca ogledal, ne le tja do moderne. Kaj Bajt ni njegovega uvoda niti prebral, da ga ni pravočasno opozoril na debelega ustreljenega kozla, ali je prebral, ni pa opazil šlamparije? Ves radosten tudi on, da sta prva odprla vrata paradiza nekdanjim zaznamovancem? Ko bi Kolšek z bežnim trenom oči le površno preletel kazalo, bi v nekaj sekundkah odkril – o sveta nebesa! – da so vsi trije omenjeni pesniki v *Živem Orfeju*, in to – beri in piši, piši in nejeverno zazijaj od začudenja že 23 let, in sicer od daljnega leta 1970. Mar nismo pravili tisti dobi... svinčena leta? No, v svinčenih letih so si Jože Kastelic, Drago Šega in Cene Vipotnik... upali dati v svojo antologijo vse tri pesnike. Pa še kakšnega drugega prav tako, citiram, lociranega na sončnem ali celo nevidnem delu vrta slovenske poezije, in sicer: Antona Novačana, Joža Lovrenčiča, Jožeta Pogačnika, Severina Šalija, Jožeta Dularja, Franceta Balantiča. Niso čakali na anno Domini 1993, takrat so namreč leta smela teči le... po našem štetju! Janez Menart, leto dni prej, drugače rečeno, vsaj za eno plast še bolj obdan od svinca, je bil tudi dovolj pogumen, da je gornjemu spisku – če odvezamemo Antona Novačana – dodal še niz zamolčanih ali nezaželenih, med njimi po krivici odrinjenega in v črno pozabo-samoto pahnjene Mitja Šarabona. Morda pa ne gre niti za stvar krivice, marveč je vse skupaj zlasti zadeva naše naglušnosti in neposluha. Truhlarja ni Menart mogel dati v zbirko, ker leta 1968 ni še izšla njegova, recimo ji dosegljiva antologijska zbirka *V dnevih šumi ocean*, ki je vsaj poldrugo leto kasnejša, ima letnico 1969/70, a na trg je prišla '70. Ko je Menart sestavljal svoj cvetnik, za Hribovska ni najbrž niti vedel kot večina drugih. Če se ne motim, smo čuli zanj, a bolj malo, iz ust oz. polemičnih spisov Jožeta Javorška. (Kot kuriozitetu kaže povedati: čeprav je gostoval leta 1970 v *Živem Orfeju* in še nekje drugje, ni o njem govora niti leta 1982 v leksikončku Cankarjeve založbe *Slovenska književnost*. Zakaj ne, bi morda znala povedati urednika Janko Kos in Ksenija Dolinar). Skratka: Na podlagi rečenega in ugotovljenega, leta 1993 ni nobeno junaško ali prekucuško dejanje niti odkritje stoletja umeščanje v lirski kontekst triperesno deteljico Beličič-Hribovšek-Truhlar, potem ko so jo že drugi asociirali in asortirali (ter locirali in plasirali na sončno stran že skoro pred četrto stoletjem!) Bojim se, da sta se šla Bajt in Kolšek odkrivanje že davno odkritih spomenikov, ne da bi sploh opazila, da je njuna... intervencija nepotrebna! Mimogrede: Čudim se openskemu in belokranjskemu pesniku Vinku Beličiču, letošnjemu osemdesetletniku in jubilanu – na mnoga zdrava in ustvarjalna leta! – ki je menda v goriškem Katoliškem glasu (ali kje drugje?) pohvalil *Sončnice poldneva* prav zavoljo te Kolškove neupravičene in iz trte... nevednosti izvite samohvale. Pa kaj ni avtor prečudovite pesmi ljubezenske *Skozi zatisnjene veke* nikoli odprl *Živega Orfeja* in Menartovega *Iz roda v rod duh išče pot*? Ker pri Menartu ni našel sebe, je nemara pri obeh, tudi v Orfeju sebe in vse druge »zaznamovance« spregledal? Ivana Hribovska sta leta 1970 (!) izzivalno spravila v svoj super reduciran izborček še Tomaž Brejc in Tomaž Šalamun, in takrat si nismo niti od daleč sanjali o možnosti kakšnega Slovenskega svetovnega kongresa, pa o javni spravi, ki jo bo Kučan in persona kot kakšen inspiriran vates in žrec, ob brezhibni asistenci metropolita Alojzija Šuštarja artikularil kar z daljšim citatom (prvo polovico) tretjega poglavja iz Koheleta (alias Ekleziasta alias Pridigarja), ki se začne umirjeno »Vse ob svojem času«... in konča do amena z bogano »Bog privede nazaj, kar je preteklo«. (Predsedniku Kučanu polagam na srce, da tako obetavno začetemu govoru – na kakšni slovenski proslavi ali državnem prazniku – doda še drugi nedorečeni del, vsaj uvodne stihe. Spričo booma malverzacij, kraj, zlorab, laži, pravno-nepravne ali

nepravno-pravne države, (ne)samostojnega in (ne)odvisnega sodstva, do kraja razprte pahljače škandalov in pisane palete afer, bi se nam prav prilegla občutena recitacija odlomka »Človek je minljiv«, ki se začne pretresljivo preroško:

»Še nekaj sem videl pod soncem:

na mestu pravice je tu hudobija,
na mestu pravičnosti je tu krivica . . .«

(Gospod predsednik, odstopim vam zamisel brezplačno! Niti med opombami ni treba omeniti, na katerem bujno zelenem zelniku je zrasla.)

Skratka, v Bajt-Kolšek-Mihelačevi antologiji ni nič posebno revolucionarnega, nič prevratno novega, nobenega odkritja, ki bi nam sapo vzelo in nas prisililo k hvali in ploskanju, opaziti je prej močno redukcijske (lepše po naše: zmanjševalne in skrčevalne) težnje, bolj malo doline povišajte se in hribčki ponižajte se, prej vsi skupaj se malo ali precej stanjšajte in sploščite, da boste lahko zlezli v našo konfekcijo. Kdor ni po meri naših obláčil, je napačno narejen, mora pač k kakšnemu mizarju ali tesarju na . . . odtesanje grč in štrlin ali prilepljanje, s kolomazom in umetno smolo, manjkajočih delov.

In za konec, da ne bom končala tako obupno prozaično in pesimistično, v pokušino in užitek, še eno antologijsko pesem (str. 605):

Rad bi vroč!
Kakor kdaj
tihe njive, ki jih
sonce

čisto zblizu,
ko se, ne da bi –
in takrat
tako silno!